

Irena Křivánková

Tetramin

Letos je to dvacet let, co Irena Křivánková vstoupila na veřejnou uměleckou scénu svou první samostatnou výstavou. V té době, v roce 1997, ještě studovala malbu u Jiřího Načeradského na Fakultě výtvarných umění v Brně. Její učitel, významný představitel české figurativní malby a čelní protagonista tzv. české grotesky šedesátých let dvacátého století, se velkou měrou vepsal do prvních Ireniných obrazů. Expresivně deformované figury ve vypjatých situacích (sice z normálního života, ale zároveň jaksi „nenormální“) rezonovaly i s expresivně pojatou linií Neue Wilde 80. let, tedy směrem, jenž agresivně a křiklavě komentoval scény ze života. Irena Křivánková tehdy vytvořila obrazy, které byly velmi silné svou výrazovou nadsázkou, emocionalitou a mnohé z nás jistě překvapily i tím, že expresivní figurace může být znovu a znovu opakována a při tom být nositelem aktuálních pocitových sdělení.

Současná výstava Ireny Křivánkové nabízí obrazy z let 2015-2017. Kdo by znal jen autorčiny počáteční divoké figurativní obrazy, řekl by, že se jedná o úplně jiného malíře. V době studií byl pro Irenu Načeradský velmi důležitý a dá se říci, že profesorova malířská poloha nebyla pro jeho žačku ani cizí (Křivánková je totiž emocionální člověk se spontánními prožitky). Avšak Irena v sobě postupně začala objevovat i jiné roviny své osobnosti.

Za vším stojí Křivánkové „vnitřní“ svět – svět vlastních pocitů, svět, jenž je živen intuitivním vnímáním skutečnosti, které se nezabývá ani tak „jevovou slupkou“ předmětů a dění, ale spíše se vztahuje k něčemu, co se děje „za“ nebo nějak „neviditelně“. U Ireny funguje jakési propojení s oním „nejevovým“ a z něj se hromadí v její hlavě pocity (spíše se tam usazují nevědomě). A tyto pocity se pak dostávají na plátno. Dá se říci, že pozdější autorčiny obrazy jsou metaforou, která prostřednictvím obrazu sděluje představy o něčem, co je empiricky nepoznatelné, a tedy ani na plátno přímo nenamalovatelné, protože nic takového běžný lidský zrak v realitě nevidí. Irena Křivánková je tedy stále „svá“. Točí se kolem teritoria vlastních prožitků. Jen se mění způsob malířského vyjádření: od expresivní figurace se dostává k obrazům, v nichž vládne až překvapivý klid. Ještě před časem se objevovali v obrazech různé živočichové (spíše jakési imaginární potvory - ale živočichové). Dnes jsou tu jen „prázdné krajiny“ (jsou to vůbec krajiny v běžném slova smyslu?), v nichž není ani stopa po lidských či zvířecích organismech. Jsou to krajiny ticha, ale ne bez života a už vůbec ne bez dění.

A ještě jedna věc se proměnila. Na počátku malířské éry používala Křivánková rozmáchlý, spontánní rukopis tryskajících barevných tahů, který nedovoľoval vykreslovat detaily a budovat „renesanční“ hloubku prostoru. Nyní jsou obrazy daleko víc 3D a některé části plátna jsou téměř veristicky propracované. Třeba vodní hladina v obraze Ve snění je až věcně fotograficky sugestivní a kontrastuje s celkovou atmosférou obrazu, který jako by se nevztahoval k žádné nám známé konkrétní realitě. Možná je to příběh o něčem, co jsme nezažili – co bylo už dávno před námi, nebo co teprv bude. Jakési sci-fi. Já si třeba při pohledu na dílo Ve snění vybavím

Hvězdné války a scénu, kdy Luke ztroskotá v bažinaté krajině na planetě Dagobah.

Poslední obrazy Ireny Křivánkové vznikly po té, co dostala akvárium. Vodní elementy byly přítomné i dříve, ale teď převládly. Obraz Tetramin je vlastně pohledem do akvária (odtud název: tetramin je krmivo pro rybičky. Jsou to jakési vločky, které zvolna klesají skrze vodní hmotu směrem ke dnu, když je do akvária nasypeme). Jenže je to opravdu nádržka pro rybičky? Skrze autorčinu imaginaci jde najednou o něco jiného. Je to výjev z neznámých končin, podobně jako tomu bylo v obraze Ve snění.

Malby Ireny Křivánkové účinkují velmi enigmaticky. Je to svět záhad. Ale zároveň ony záhady na mě působí dost konkrétně. Možná to jsou obrazy mikrosvěta zkoumaného biochemiky anebo možná vesmírné makrosvěty, jimiž se zabývají astrofyzici. Možná, že světy obrazů Ireny Křivánkové jsou nedosažitelné jen zdánlivě.

Ivona Raimanová

Leden 2017